

Ranljivi s(m)o tudi zaposljivi

V negotovem času, v katerem živimo, ranljivost ni zaželena. Rezervirana je za šibke in nemočne posameznike, ki jih pogosto spregledamo, čeprav jih srečujemo vsak dan. Med včerajšnjim sprehodom po mestu sem svojo pozornost namenoma usmerila na ranljive posameznike. Srečala sem nekaj brezdomcev, videla moškega z berglami, mlajšega fanta na invalidskem vozičku, dva fanta, ki sta se poljubljala na mostu, tri nosečnice, dva Roma in močno vinjenega moškega, ki se je opotekal po ulici. Kdo so ti ljudje?

Z izrazom „ranljivi“ imam v mislih tiste posameznike, ki so zaradi neke svoje lastnosti ali kombinacije več njih drugačni in izstopajoči. Brez dvoma jih ta drugačnost ovira tudi pri zaposlovanju. V mojo pisarno na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje prihajajo večinoma ljudje, ki jih opisujemo kot ranljive. Ko pomislim na njih, pred seboj vidim njihove obraze, ki so žalostni, prestrašeni, jezni, obupani in zmedeni. Njihova telesa so zakrčena in nemirna. Pogosto s seboj prinesejo vonj po cigaretah, alkoholu ali pomanjkljivi higieni. Nekateri so zelo glasni in v pogovoru z menoj kričijo, na besede drugih moram kdaj čakati tudi več minut. Ko sedijo pred menoj, vidim oči, ki si želijo drugačen svet, pa si ga ne znajo ali ne zmorejo naslikati.

Ko razmišljam o osebah, ki sem jih srečevala v svoji pisarni v preteklih mesecih, vidim podobo Ane, Matica, Tomaža in Andreja. Ne morem jih zreducirati zgolj na oznako ranljivi. So mnogo več od tega. So enkratni posamezniki, ki ravno tako kot vsi drugi ljudje na tem svetu pišejo svojo življenjsko zgodbo.

34-letna Ana pove, da se po selitvi iz Srbije v Slovenijo želi vključiti v slovensko okolje. Uspešno integracijo ji zelo otežujejo težka družinska situacija,

nizka samopodoba in pomanjkljiva izobrazba. Želi najti zaposlitev, spoznati prijatelje, se osamosvojiti od svoje družine, pa ne ve, kako naj začne.

25-letni Matic, gimnazijski maturant, ki se je po vpisu na fakulteto soočil z duševnimi težavami, le malo govori in me težko pogleda v oči. Že več let dneve preživlja zaprt v svoji sobi in igra računalniške igrice. Soba mu ponuja dobro zavetje pred strahovi, ki jih vidi v zunanjem svetu. Ko se pogovarjava o njegovih težavah, mu po obrazu spolzijo solze. Koraka naprej ta trenutek še ne zmore.

53-letni Tomaž s cmokom v grlu in s povešenim pogledom pravi, da mu je težko, saj nima več denarja niti za kruh. Zaradi stečaja podjetja, v katerem je delal vse življenje, je pred štirimi leti izgubil zaposlitev. Živi sam, kljub socialni podpori mu gre vse težje. Zaradi nevzdržnih socialnih razmer postaja brezvoljen in apatičen, zelo težko se motivira za iskanje zaposlitve.

45-letni Andrej pove, da je po delovni nesreči postal invalid tretje kategorije in ostal brez zaposlitve. Njegova žena je invalidsko upokojena, imata dva mladoletna otroka, zato se je njegova družina znašla v hudi stiski. Nujno potrebuje zaposlitev, vendar se sprašuje, kaj s svojimi omejitvami sploh še lahko počne.

Ani, Maticu, Tomažu, Andreju in ostalim ranljivim posameznikom na trgu dela je skupno to, da preživljajo zelo težko obdobje svojega življenja. Brezposelnost že sama po sebi predstavlja velik stres, v kombinaciji z drugimi težavami pa življenje postane zares težko. Tako težko, da nekateri ljudje svoje težave raje zanikajo in jih skrivajo tudi pred seboj. V mislih imam ljudi, ki se v obrambi pred težkimi občutki zatečejo k alkoholu, drogam ali kriminalu. Nekateri ljudje svoje napetosti blažijo tako, da se začnejo izogibati življenju in postajajo vse bolj družbeno izolirani. Veliko ljudi podleže pritisku situacije, v kateri so se znašli, tako da fizično ali duševno zbolijo.

A veliko je tudi takih, ki jim uspe. To so tisti, ki življenje vzamejo v svoje roke. Svojo ranljivost pokažejo, položijo jo na mizo kot kos kruha in si jo skušajo ogledati, jo raziskati in sprejeti. V njih vidim neizmeren pogum biti nepopoln v svetu, ki slavi navidezno popolnost. Pripravljeni so opustiti idealizirane predstave o tem, kakšni bi morali biti, in sprejmejo sebe, kakršni so. Osredotočijo se na pozitivne plati svojega življenja, počnejo stvari, ki jih delajo žive. Svoje ranljivosti se zavedajo, jo sprejemajo in je ne skrivajo. In te ljudi potem običajno sprejme tudi okolje. Ni jih sram sprejeti pomoči, ko jo potrebujejo. Počasi, korak za korakom, začnejo urejati svoje življenje in na ta način sčasoma dobijo tudi zaposlitev.

Vendar vključevanje ranljivih oseb na trg dela še zdaleč ni odvisno le od njih samih. Vsi nosimo odgovornost za to, da je v naši sredini prostor tudi za ranljive. Začnemo lahko tako, da vsakega človeka ob prvem stiku presojamo kot nepopisan list papirja, brez oznak, ki jih sicer tako radi dodajamo v vsakdanjem življenju. Tako bomo namesto brezposelnosti, invalidnosti, odvisnosti, spolne usmerjenosti, izobrazbe, starosti ali porekla videli nekaj drugega. Morda bomo v njihovih očeh videli iskro, v njihovem stisku roke začutili toplino, v njihovem glasu slišali klic po pomoči in ob njih začutili voljo po življenju in željo po sprejetosti. Morda bomo opazili, da se v svojem bistvu od nas ne razlikujejo. Ob odprtem srečevanju z njimi se bomo lahko opomnili, da stiske v življenju niso prikrajšane nikomur. Vsi smo ranljivi.

*Jasna Kovač, univ. dipl. psihologinja
karierna svetovalka na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje*